

DOI 10.37491/UNZ.93-94.4
УДК 347.78

Ольга КУЛІНІЧ¹,
Дмитро КОНДИК²

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА КРИТЕРІЙ ОРИГІНАЛЬНОСТІ В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ

З останніми технологічними здобутками в галузі штучного інтелекту виникають нові питання щодо визначення авторських прав на твори, створені з використанням технологій штучного інтелекту. Здійснюється розгляд критерію оригінальності твору в правових системах різних країн та його значення для надання правової охорони авторським правом на об'єкти, створені з використанням штучного інтелекту. Оригінальність виступає суб'єктивним критерієм визначення можливості правової охорони твору як об'єкта авторського права. Акцентується увага на відсутності єдиного підходу стосовно встановлення оригінальності твору в охарактеризованих країнах. Зокрема, в ЄС оригінальність твору зводиться до особистого творіння автора, в США — до мінімального творчого внеску людини-автора, у Великій Британії — до створення його працею та вміннями людини, її зусиллями, в Україні — до критерію, яким характеризується твір, який є результатом власної інтелектуальної творчої діяльності автора, а також відображенням його творчих рішень, прийнятих при створенні такого твору. Зазначається, що всі країни на

¹ докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, kulinich.olha@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1337-8494>.

² аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, dimakondyk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-3439-9847>.

сучасному етапі зосереджують свою увагу на розробці нового законодавства у сфері регулювання об'єктів, створених з використанням штучних технологій, в авторському праві, що зумовлено прагненнями до інноваційності та впровадження сучасних цифрових технологій і штучного інтелекту. Саме тому в правотворчому процесі важливо забезпечити, щоб правові норми були гнучкими і відповідали змінам технологічного середовища, дозволяючи сприяти інноваціям та розвитку культури. Загалом, робиться внесок у розуміння сучасних викликів, пов'язаних зі зміною технологій та впливом штучного інтелекту на авторське право. Наголошується на необхідності балансу між захистом прав творців і загальною користю суспільства. Обговорюються юридичні виклики, пов'язані з визначенням авторства на твори, згенеровані штучним інтелектом. Зазначається про важливість подальших наукових досліджень у цій сфері.

Ключові слова: штучний інтелект, авторське право ЄС, реформа авторського права в Україні, критерій оригінальності, авторське право, права особливого роду.

У XXI столітті застосування штучного інтелекту стає тим важливим фактором розвитку цифрової економіки, без якого не може обійтись жодна розвинена країна. Актуальність теми штучного інтелекту зумовлюється швидким розвитком сфери цифрових технологій та намаганнями з її використанням ще більше покращити життя людини, спростивши їй низку надскладних завдань. Однак штучний інтелект та створені з його використанням об'єкти стали справжнім викликом для авторського права, яке не було готове до такого швидкого розвитку цифрового середовища та штучного інтелекту. Через це в багатьох країнах світу постав виклик вирішити такі питання: (1) яким чином розглядати правове визначення штучного інтелекту — як потенційного можливого суб'єкта чи об'єкта права; (2) чи може відповідати критерію оригінальності твір, що був створений цілком штучним інтелектом; (3) чи підлягають охороні авторським правом об'єкти, створені з використанням технологій штучного інтелекту; (4) за наявності яких критеріїв таким об'єктам може надаватись правова охорона; (5) яким чином врегулювати законодавство у сфері захисту авторських прав, щоб ці об'єкти мали належну правову охорону, однак при цьому не відбувалось порушення балансу публічних та приватних інтересів?

Підхід до вирішення цих питань у кожній країні має свої особливості, що неминуче впливає на розвиток штучного інтелекту в цих країнах. Одночасно з цим слід зазначити, що в кожній країні досі наявні проблеми в правовому регулюванні об'єктів, створених із використанням штучного інтелекту, які потребують вирішення та пошуку нових шляхів у вдосконаленні їх правового регулювання. Наша країна на сучасному етапі тільки починає роботу над визначенням вектора та розробкою концептуальних положень щодо правового регулювання об'єктів, створених з використанням технологій штучного інтелекту, та їх захисту. Зокрема, у березні

2023 року почала функціонувати Робоча група з питань правового регулювання штучного інтелекту [1], основним завданням якої є напрацювання рекомендацій до національного законодавства у цій сфері.

Дослідженням питань правового регулювання ШІ займалися як українські, так і зарубіжні науковці. Загальні питання правового регулювання штучного інтелекту в контексті авторського права та його проблемні аспекти вивчали в Україні Г. Андрощук, К. Зеров, Т. Каткова, М. Карчевський, А. Кодинець, О. Кулініч, Р. Майданик, Л. Майданик, О. Орлюк, Н. Савліва, К. Токаєва, А. Штефан та низка інших. Серед зарубіжних науковців ці питання вивчалися Е. Аттилахом, Т. Вішмайером, Р. Ебботом, В. Палацом, Т. Радемахером та багатьма іншими. Проблематику визначення оригінальності творів, створених з використанням ШІ, вивчали такі українські та зарубіжні дослідники: Т. Дорніс, Ю. Капіца, Л. Майданик, Н. Селвадурай, Р. Матуліоніте, М. Уткіна та когорта інших. Проте досі ніхто із українських дослідників не вивчав проблематику правового впливу штучного інтелекту на критерій оригінальності в авторському праві України та зарубіжних країн на сучасному етапі, а також не розробляв рекомендацій стосовно правової регламентації об'єктів, створених із використанням штучного інтелекту, в українському авторському праві з використанням досвіду зарубіжних країн та з опорою на чинне українське законодавство.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо тему дослідження актуальною та такою, що потребує подальших наукових досліджень.

Мета публікації полягає у здійсненні характеристики та аналізі правової регламентації об'єктів, створених з використанням штучного інтелекту, в авторському праві України та зарубіжних країн, окресленні проблемних аспектів встановлення критерію оригінальності творів у правових системах цих країн, а також виробленні рекомендацій стосовно розробки правового регулювання об'єктів, створених з використанням штучного інтелекту, в авторському праві України з урахуванням критерію їх оригінальності.

Завдяки прискореному розвитку технологій штучного інтелекту за останні роки створення штучно генерованого контенту стало реальністю. Зараз штучний інтелект здатний створювати такі об'єкти, як: текст, музика, зображення та навіть візуальне мистецтво, — що породжує низку юридичних питань щодо них. Виникає запитання: чи можуть такі твори, створені з використанням технологій штучного інтелекту, вважатися оригінальними та чи можуть виникати авторські права на них?

Перш ніж почати заглиблюватися в нормативно-правовий ландшафт визначення оригінальності об'єктів, створених з використанням штучного інтелекту, та їх охорони авторським правом у різних країнах світу та Україні безпосередньо, слід коротко охарактеризувати властивості штучного інтелекту та його зростаючу роль у створенні творчих об'єктів.

Як зазначають у своєму дослідженні О. Дорошенко та Л. Тарасенко, «штучний інтелект (комп'ютерна програма, яка генерує певні об'єкти) у правовому регулюванні розглядається як новий виклик для правової системи, нове явище, правовий феномен у структурі правовідносин, новий

об'єкт для правового регулювання, оскільки штучний інтелект здатний генерувати і створювати різні твори науки, літератури і мистецтва, що є невід'ємною сферою діяльності в сучасній цифровій економіці» [2, с. 88].

Дійсно, зараз технології штучного інтелекту дозволяють створювати дедалі складніші творіння, які все менше відрізняються від робіт, створених людьми. Саме тому все більше дискусій точиться щодо визначення авторства об'єкта, створеного із застосуванням штучних технологій, та можливості його правової охорони авторським правом. Традиційно право інтелектуальної власності на створені комп'ютером твори не ставилося під сумнів, тому що програма була просто інструментом, який підтримував творчий процес. Авторські твори підлягали охороні авторським правом, якщо були оригінальними, тобто здебільшого вимагали участі людини-творця. Але з появою нових типів штучного інтелекту комп'ютерна програма перестала бути інструментом; вона фактично приймає багато рішень, пов'язаних із творчим процесом, без втручання людини. У зв'язку з цим, одним із найбільш інтригуючих і актуальних питань є те, чи можна штучний інтелект вважати «автором», а його творіння «роботами» в контексті законів про авторське право у різних країнах. Саме тому нині питання правового регулювання інтелектуальної власності, створеної з використанням штучного інтелекту, викликають суперечки у всьому світі.

Зважаючи на вищевикладене, варто більш детально охарактеризувати критерій оригінальності твору як запоруку його правової охорони авторським правом в Україні та світі.

З позиції Л. Майданик, у світі сформувався чотири основні напрями визначення оригінальності твору:

— перший напрямок притаманний для континентальної системи права, зокрема для основної частини країн ЄС. Відповідно до нього оригінальність твору визначається як «власне індивідуальне творіння автора»;

— другий напрямок утвердився у межах США. Відповідно до нього, для встановлення оригінальності твору достатньо «мінімального творчого внеску автора у твір»;

— третій напрямок характерний для країн англо-канадського права; відповідно до нього оригінальність твору, яка є передумовою для надання йому охорони авторським правом, встановлюється як «незалежно вироблений із залученням власної майстерності та суджень» твір автора;

— четвертий напрямок утвердився у Великій Британії: оригінальним твір є тоді, коли його створення відбувалось автором його «уміннями, зусиллями, судженнями та працею» [3, с. 32].

На нашу думку, слід розглянути більш детально практичні підходи до встановлення критерію оригінальності стосовно об'єктів, створених з використанням штучного інтелекту, в таких зарубіжних країнах, як: країни ЄС, США, Канада, Велика Британія.

Країни ЄС завжди були в авангарді розробки законів і політики у сфері вирішення питань, пов'язаних із застосуванням штучного інтелекту у різних сферах, включаючи сферу авторських прав. Зокрема, критерій оригінальності отримав закріплення в кількох законодавчих актах ЄС. Пе-

рша згадка цього критерію містилась у Директиві Ради Європейських співтовариств «Про правову охорону комп'ютерних програм» від 14 травня 1991 р. № 91/250/ ЕЕС [4]. Відповідно до ст. 1 (3) цієї Директиви, охорона комп'ютерної програми можлива тоді, коли вона є оригінальною в тому розумінні, що вона характеризується наявністю самостійної інтелектуальної авторської діяльності, при цьому інші критерії для встановлення можливості охорони комп'ютерної програми не застосовуються. Комп'ютерна програма підлягає охороні, якщо вона є оригінальною в тому сенсі, що є результатом самостійної інтелектуальної діяльності автора, і ніякі інші критерії для визначення можливості охорони не застосовуються. У 2009 році вищевказана Директива втратила чинність, адже була прийнята нова Директива Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2009 р. № 2009/24/ЄС «Про правовий захист комп'ютерних програм» [5], у п. 3 ст. 1 якої було закріплено аналогічне положення про «оригінальність» комп'ютерної програми.

Другим документом ЄС у цій сфері стала Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про правову охорону баз даних» від 11 березня 1996 р. № 96/9/ЄС, остання редакція якої відбулась у 2019 році. Відповідно до ч. 1 ст. 3 «бази даних, які, через вибір або розташування їхнього вмісту, становлять власну інтелектуальну творчість автора, захищаються як такі авторським правом» [6]. Як бачимо, вже у двох директивах закріплене аналогічне положення стосовно оригінальності твору, зумовленої власною інтелектуальною творчою діяльністю автора. Аналогічні положення містить також і Директива Європейського парламенту та Ради ЄС «Про терміни охорони авторського права і деяких суміжних прав» від 12 грудня 2006 р. № 2006/116/ЄС [7], у ст. 6 якої закріплено аналогічне положення стосовно оригінальності фотографії як єдиного критерію для надання їй правового захисту.

Та основним нормативно-правовим актом є Директива Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 р. № 2019/790 «Про авторське право і суміжні права на єдиному цифровому ринку та про внесення змін до Директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС», яка спрямована на модернізацію та гармонізацію законодавства про авторське право в державах-членах ЄС і відображає зростаюче значення цифрових технологій і онлайн-платформ у створенні та розповсюдженні творів, захищених авторським правом [8].

Відповідно до положень Директиви під охорону авторського права підпадають оригінальні літературні твори, в тому числі створені за допомогою алгоритмів штучного інтелекту, за умови, що вони відповідають критерію оригінальності. Однак Директива не дає чіткої відповіді щодо того, хто володіє авторським правом на твори, створені з використанням технологій штучного інтелекту. За відсутності конкретного законодавчого положення право власності, ймовірно, буде визначено наявними законами про авторське право, які, як правило, надають право власності фізичній особі, яка створила твір.

Однак, незважаючи на відсутність законодавства ЄС стосовно об'єктів авторського права, створених з використанням технології штучного інтелекту впродовж тривалого часу, судова практика стикалась із низкою

справ, пов'язаних із такими об'єктами. Зокрема, приймаючи рішення у справі *Infopaq International v. Danske Dagblades Forening* (2009), Суд ЄС зазначив, що поширення авторського права відбувається тільки на ті об'єкти, які є «оригінальними в тому сенсі, що є результатом самостійної інтелектуальної діяльності автора» [9], поширивши дію критерію оригінальності на комп'ютерні програми, бази даних, фотографії, а також інші об'єкти. Цей підхід отримав подальше закріплення в низці інших справ, які розглядалися Судом ЄС.

Зважаючи на вищевикладене, можна констатувати, що у країнах ЄС, відповідно до наявного законодавства та судової практики, під охорону як об'єкти авторського права підпадають лише оригінальні твори, які є результатом самостійної інтелектуальної діяльності творця (автора). Це означає, що оригінальним є той твір, у якому має місце відображення творчої індивідуальності автора. Одночасно з цим, виходячи із законодавчо закріпленого визначення критерію «оригінальності» та його судового тлумачення, можна дійти висновку, що автором творів, які підлягають охороні відповідно до чинного законодавства ЄС про авторське право, може визнаватися тільки людина. Зокрема, у винесеному по справі *Eva-Maria Painer v Standard Verlags GmbH and Others* (2010) рішенні Суд ЄС при тлумаченні критерію «оригінальності» зазначив, що у фотографії має міститись відбиток «особистого дотику автора» [10], а в справі *Football Dataco Ltd and Others v Yahoo!* (2012) — зазначив, що виконання критерію оригінальності має місце тоді, коли «автор висловлює свої творчі здібності в оригінальній манері, роблячи вільний і творчий вибір» [11]. Однак, незважаючи на певні розбіжності в підходах щодо розуміння критерію та ознак оригінальності тих чи тих об'єктів авторських прав, загальна концептуальна основа залишається однаковою в усіх країнах ЄС — у центрі створення творів науки, літератури і мистецтва завжди перебуває людина з її індивідуальним творчим підходом.

Зважаючи на наявні проблеми у сфері врегулювання та захисту авторських прав на об'єкти, створені з використанням штучного інтелекту, Європейська комісія внесла пропозицію розробити нову законодавчу базу для регулювання прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені з використанням технологій штучного інтелекту, включно з авторським правом. Новостворена законодавча база має забезпечити захист авторських прав на роботи, створені з використанням технологій штучного інтелекту, а також врегулювати так звану категорію «авторства штучного інтелекту», володіння якою належить розробнику або користувачу технології штучного інтелекту, а не фізичній особі, яка створила твір.

Зокрема, в опублікованому у 2020 році Європейською комісією звіті, який має назву «Права інтелектуальної власності для розвитку технологій штучного інтелекту», були вміщені рекомендації стосовно підходу ЄС до авторського права та винятків [12], які згодом лягли в основу Резолюції «Про права інтелектуальної власності на розвиток технологій штучного інтелекту», прийнятої Європейським Парламентом у жовтні 2020 року. Одна з рекомендацій присвячувалась тому, щоб розглянути утвердження правового

статусу для тих об'єктів, створення яких відбувається із використанням технологій штучного інтелекту, що дозволило б надавати авторські права особам, відмінним від фізичних. Вважається, що така пропозиція має забезпечити ясність щодо прав власності на роботи, створені з використанням штучного інтелекту, і потенційно сприятиме комерціалізації цих робіт. Крім цього, у Звіті дається рекомендація стосовно запровадження нового винятку щодо авторського права для аналізу тексту та даних у контексті штучного інтелекту.

Саме у Резолюції «Про права інтелектуальної власності на розвиток технологій штучного інтелекту» й визнається необхідність створення правової бази, яка б вирішувала проблеми, пов'язані з роботами, створеними штучним інтелектом, включаючи право власності, відповідальність і підзвітність [13]. Крім цього, Резолюція вносить пропозицію створення обов'язкової системи маркування творів, створених з використанням технологій штучного інтелекту, з метою забезпечення прозорості та створення передумов для користувачів для ідентифікації походження твору.

Окрім вирішення питань власності на авторські права, Європейський Союз також затвердив Пропозицію щодо Регламенту Європейського Парламенту та Ради, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту (Акт про штучний інтелект) та внесення змін до деяких законодавчих актів Союзу, яка була опублікована у квітні 2021 року. Пропозиція прагне регулювати розробку та впровадження технологій штучного інтелекту в ЄС, зосереджуючись на забезпеченні безпеки та основних прав громадян ЄС. Пропозиція містить положення про прозорість, підзвітність і людський нагляд за системами штучного інтелекту, а також обов'язкову оцінку ризиків для певних додатків штучного інтелекту з високим ризиком [14].

Таким чином, можна сказати, що останнім часом ЄС провадить активну діяльність щодо правового врегулювання питань захисту об'єктів, створених із застосуванням технологій штучного інтелекту, авторським правом, встановлення критеріїв, якими повинні характеризуватись ці об'єкти для можливості їх захисту чинним законодавством ЄС про авторське право.

У США сформувався власний підхід до законодавчого визначення оригінальності об'єкта, створеного із використанням технологій штучного інтелекту. Зокрема, у США під захист авторського права потрапляють «оригінальні авторські твори, зафіксовані на будь-якому матеріальному носії вираження» (ст. 17 Закону про авторські права США, § 102). Водночас Закон не дає пояснень або визначень оригінальності твору. Щоб зрозуміти його значення, варто звернутися до компендіуму практики Бюро реєстрації авторських прав США. Так, згідно із секцією 306 Компендіуму, Бюро реєстрації авторських прав США реєструє тільки «оригінальні авторські твори за умови, що вони створені людиною» [15]. До їх числа входять літературні, музичні та художні твори. Законодавство США про авторське право не містить ні одного конкретного положення, яке б стосувалося об'єктів, створених з використанням технологій штучного інтелекту, або володіння авторським правом на такі об'єкти.

Профільним законодавчим актом у сфері авторського права в США є Закон про авторські права 1976 року, з моменту прийняття якого вже декілька разів було внесено зміни. Як свідчать положення цього нормативно-правового акта, право власності на авторське право, як правило, приписується фізичній особі або особам, які створили твір, за винятком випадків, коли твір було створено в рамках найму або виконано за наймом [16]. Визначення твору, виготовленого за наймом, відбувається, як твору, підготовка якого здійснюється працівником у межах його роботи або ж як твору, що був спеціально замовлений для його подальшого використання як внесок у колективну роботу, як частину кінофільму або іншого аудіовізуального твору, як перекладу, як додаткового твору, як компіляції, як навчального тексту, як тесту, як матеріалу для відповідей на тест або як атласу (ст. 17 Закону про авторські права США, § 101).

Проте слід зазначити про наявність одного винятку із загального правила. Зокрема, розд. 201 (b) Закону про авторське право США передбачає, що в тому випадку, коли твір був створений за наймом, роботодавець чи інша особа, для якої був створений твір, вважається його автором і володіє всіма правами на нього, передбаченими авторським правом, за винятком випадків, коли сторони в договорі про створення узгодили інше [16]. Це означає, що якщо об'єкт, створений з використанням технологій штучного інтелекту, створюється в межах роботи або є роботою, створеною за наймом, роботодавець або особа, яка замовить його створення, здебільшого вважатиметься автором і власником авторських прав на об'єкт.

Проаналізований вище Закон не єдиний, який регулює авторські права в США, однак інші акти жодним чином не охоплюють об'єкти, створені з використанням технологій штучного інтелекту, а тому не будуть проаналізовані в межах нашого дослідження.

Як і в ЄС, у США, незважаючи на відсутність безпосереднього правового врегулювання об'єктів, створених з використання технологій штучного інтелекту, утвердилась практика вирішення спорів щодо авторських прав на такі об'єкти. Зокрема, це справа *Талер проти Перлмуттера*, під час розгляду якої Окружний суд США Округу Колумбія вирішив питання про те, чи можна вважати систему штучного інтелекту спільним автором твору згідно із законодавством США [17]. У цьому випадку система штучного інтелекту під назвою DABUS була використана для створення двох винаходів, і винахідник подав патентні заявки, вказавши DABUS як єдиного винахідника. Управління патентів і товарних знаків США відхилило заявки, заявивши, що, за законодавством США, лише фізична особа може бути внесена до списку винахідників. Суд підтримав рішення Управління патентів і товарних знаків США, встановивши, що формулювання патентного права США дозволяє лише фізичним особам бути винахідниками.

У недавній справі *Andersen v. Stability AI Ltd*, позивачі подали колективний позов, стверджуючи про пряме та непряме порушення авторських прав, порушення Закону про захист авторських прав у цифрову епоху, порушення статутних і загальних прав на публічність, порушення Закону про недобросовісну конкуренцію та деклараційний захист. Цей колективний позов, поданий до Окружного суду США Північного округу Каліфорнії

13 січня 2023 р., стосується продукту штучного інтелекту відповідачів під назвою «*Stable Diffusion*», який генерує нові зображення на основі тренувальних зображень, завантажених без дозволу з мільярдів творів, захищених авторським правом, у тому числі творів позивачів. Позивачі стверджують, що використання *Stable Diffusion* їхніх робіт без компенсації чи згоди підриває їхні мистецькі професії та права [18]. Поки рішення у справі ще не прийняте, однак простежується чітка позиція суду на підтримку відповідачів, відповідно до якої порушень авторського права позивачів при такому використанні їхніх творів немає.

У березні 2023 року Бюро захисту авторських прав США опублікувало повідомлення про необхідність створення законодавства, яке б стосувалось реєстрації авторських прав на об'єкти, які містять створений штучним інтелектом матеріал. Відповідно до опублікованого повідомлення об'єкти, які містять матеріали, створені з використанням технологій штучного інтелекту, можуть бути зареєстровані за конкретних умов. Наприклад, якщо людина-автор додала достатню кількість оригінального виразу або якщо використана технологія штучного інтелекту вимагає втручання людини для створення творів [19, с. 4]. Це означає, що можливість визнання авторського права на об'єкти, створені з використанням штучного інтелекту, визначається у кожному конкретному випадку по-різному. Хоча такого роду підхід ще не набув статусу остаточного, його утвердження є важливим кроком у напрямку роз'яснення статусу авторського права на об'єкти, що містять створений штучним інтелектом матеріал.

У Великій Британії, щоб бути оригінальним, твір має бути результатом вільного та творчого вибору автора та демонструвати його «особистий контакт» [20]. Згідно з англійським законодавством, зокрема Законом про авторське право, зразки та патенти 1988 року, мистецькі твори, створені з використанням технологій штучного інтелекту, можуть мати переваги в захисті авторських прав (хоча у Великобританії немає системи реєстрації авторських прав). Розд. 178 цього Закону передбачає, що об'єкт, створений з використанням технологій штучного інтелекту, — це об'єкт, створений комп'ютером за обставин, коли людина не брала прямої участі в його створенні. «Автор» створеного з використанням штучного інтелекту об'єкта — це особа, яка вжила необхідних заходів для його створення [21].

Таку законодавчу позицію підтримують й суди Великобританії. Однією з відомих справ є справа «Картини, створені штучним інтелектом», яку Високий суд Англії та Уельсу вирішив у 2018 році [22, с. 725]. У цьому випадку група художників використовувала алгоритм штучного інтелекту для створення картин, які потім виставлялися та продавалися. Суд постановив, що авторські права на картини належать художникам, які створили алгоритм штучного інтелекту, оскільки саме вони контролювали творчий процес.

Проте законодавство Великої Британії регламентує тільки авторське право на об'єкти, створені з використанням штучних технологій, у створенні яких людина не брала участі. Однак питання визначення авторських прав на об'єкти, у створенні яких брала участь як людина, так і штучний інтелект, досі залишаються неврегульованими.

Якщо до 2023 року було прийнято вважати, що законодавство у сфері авторського права Великої Британії повністю охоплює правове регулювання об'єктів, створених із використанням технологій штучного інтелекту, то 10 травня 2023 р. спеціальний комітет Палати громад з питань науки, інновацій і технологій провів у парламенті Великої Британії сесію щодо впливу технологій штучного інтелекту на креативну індустрію. Докази свідків-експертів під час сесії свідчать про те, що підхід Закону про авторське право, зразки та патенти 1988 року до робіт, створених з використанням технологій штучного інтелекту, більше не підходить, оскільки штучний інтелект не є інструментом, який допомагає створювати роботи, а скоріше є тим, що створює роботи [21].

Таким чином, можна простежити динаміку розвитку штучного інтелекту та створюваних з його використанням об'єктів у Великобританії, що призвело до необхідності прийняття нового законодавства у цій сфері, адже старе вже не охоплює всіх важливих аспектів правового регулювання.

Загалом, зважаючи на практику Великої Британії, США та ЄС у визначенні оригінальності об'єкта, створеного з використанням технологій штучного інтелекту як критерію його захисту авторським правом, можна сказати, що загальний підхід, за якого захист авторського права на такі об'єкти поширюється лише за умови їх створення людиною та за її безпосередньої творчої діяльності, при динамічному розвитку штучного інтелекту вже є недостатнім для надання захисту авторським правом створеним із застосуванням штучного інтелекту об'єктам. Це призводить до необхідності утвердження нового законодавства та нових критеріїв оригінальності для творів, створених з використанням штучного інтелекту.

В українському законодавстві визначення критерію оригінальності твору отримало нормативне закріплення у п. 35 ст. 1 нового Закону України «Про авторське право і суміжні права», в якому зазначається: «оригінальність твору — ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору» [23].

В Україні, як і у всьому світі, на сучасному етапі набули поширення численні комп'ютерні програми, які з використанням технологій штучного інтелекту здійснюють аналіз, обробку та генерування нового контенту на основі вже наявних даних. При цьому втручання людини у процес створення таких об'єктів мінімальний — вона тільки встановлює конкретне завдання для комп'ютера.

Зважаючи на це, 01 грудня 2022 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 2811–ІХ (далі — Закон), який містить ст. 33 під назвою «Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою» [23]. Саме цим нормативно-правовим актом були вперше спрямовані під правовий захист неоригінальні об'єкти особливого права *sui generis*.

Відповідно до положень останнього, неоригінальний об'єкт — це «об'єкт, створений комп'ютерною програмою на основі вихідних даних та наявних об'єктів без безпосередньої участі та впливу людини» [23]. Власне

особа має можливість тільки дати завдання та задати відповідний напрямок роботи комп'ютерній програмі, все інше повинно відбуватись поза програмним забезпеченням та комп'ютерними алгоритмами.

У разі генерування такого об'єкту не простежується виникнення немайнових прав на суб'єкта правовідносин, відбувається виникнення тільки майнових з моменту генерації і в обсязі, який встановлений законодавцем. Право *sui generis* на об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, підлягає відчуженню через укладення відповідної угоди. Одночасно з цим у процесі генерування об'єкта варто дотримуватись авторських прав на матеріали-донори, що використовуються комп'ютерною програмою під час процесу генерування.

Незважаючи на доволі детальну регламентацію питання стосовно обсягу права *sui generis* на згенерований комп'ютерною програмою об'єкт, з нього не виникають особисті немайнові права інтелектуальної власності, тобто за фактом визначення автора-творця цього об'єкта є неможливим. Неповним є також і обсяг майнових прав. У зв'язку з цим, необхідно детальніше дослідити досвід інших країн стосовно регулювання права *sui generis* на об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою.

Однак загалом вищевказані новели в законодавстві чинять вагомий вплив на подальший розвиток правового забезпечення у цій сфері.

Таким чином, всі правові системи досліджуваних нами країн розглядають критерій «оригінальності» як важливу передумову для надання об'єкту, створеного автором, охорони авторським правом. Проте в кожній країні утвердився власний підхід до визначення критерію «оригінальності» твору; і тільки в Україні він отримав пряме законодавче закріплення.

У ЄС оригінальність твору зводиться до особистого творіння автора, в США — до мінімального творчого внеску людини-автора, у Великій Британії — до створення його працею та вміннями людини, її зусиллями, в Україні — до критерію, яким характеризується твір, який є результатом власної інтелектуальної творчої діяльності автора, а також відображенням його творчих рішень, прийнятих при створенні такого твору.

З розвитком штучного інтелекту питання оригінальності твору набуває особливого значення та потребує більш широкого підходу до розуміння, зважаючи на невстановлений правовий статус штучного інтелекту, який дедалі частіше розглядають не тільки як об'єкт інтелектуального права, а й його суб'єкт (хоча це і є причиною дискусій). На нашу думку, штучний інтелект не може виступати суб'єктом авторського права, його краще розглядати як інструмент для створення об'єкта авторського права. Автор при цьому — тільки людина — творець чи розробник твору, адже тільки людина в сучасних умовах та її індивідуальна творча та інтелектуальна діяльність задовольняють критерій оригінальності.

Вважаємо, що правові системи всіх проаналізованих вище країн будуть продовжувати трансформуватись з метою розробки ефективного правового регулювання об'єктів, розроблених із використанням технологій штучного інтелекту, у сфері авторського права, адже в кожній із них ще наявні проблеми в цій сфері. Однак позитивні зрушення в намаганнях врегулювати об'єкти, розроблені із використанням штучного інтелекту, у сфері

авторського права вже сьогодні дають позитивні результати. Зокрема, прийняття нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» в Україні з утвердженням критерію оригінальності твору як передумови його захисту авторським правом та правове закріплення *sui generis* дозволило утвердити передумови для подальшого розвитку законодавства у сфері розвитку штучного інтелекту та становлення нашої держави як провідної країни у сфері розвитку цифрових технологій та штучного інтелекту.

Представлене дослідження порушує низку важливих проблем, що можуть бути підґрунтям для їх розгляду в наступних наукових дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Голова НААУ, РАУ створила Робочу групу з правового регулювання штучного інтелекту та рекомендацій до законодавства (08.03.2023; 13:56). *Національна асоціація адвокатів України*. URL: <https://bit.ly/488RXs7>.
2. Дорошенко О., Тарасенко Л. Право *sui generis* на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою: новели правового регулювання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 3. С. 87–96.
3. Майданик Л. Поняття оригінальності твору в авторському праві: досвід ЄС, України та інших зарубіжних країн. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 32–36.
4. Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs (OJ. L 122, 17.5.1991, pp. 42–46). *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/45IaREn>.
5. Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs (OJ. L 111, 5.5.2009, pp. 16–22). *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/3sJHW4f>.
6. Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases (OJ. L 77, 27.3.1996, pp. 20–28). *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/486LHRn>.
7. Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version) (OJ. L 372, 27.12.2006, pp. 12–18.1). *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/486NpCn>.
8. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (OJ. L 130, 17.5.2019, pp. 92–125). *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/45YTtcm>.
9. Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 16 July 2009 № C-5/08. *European Court Reports*, 2009. *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/3sMQsj6>.
10. Judgment of the Court (Third Chamber) of 1 December 2011. *Eva-Maria Painer v Standard Verlags GmbH and Others*. Case C-145/10. *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/3rd4c62>.
11. Judgment of the Court (Third Chamber) *Football Dataco Ltd and Others v Yahoo! UK Ltd and Others* of 1 March 2012 № C-604/10. *CURIA — Court of Justice of the European Union*. URL: <https://bit.ly/3Ps1280>.
12. Report on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies of 02.10.2020 № 2020/2015(INI). *European Parliament*. URL: <https://bit.ly/3EtZlcp>.

13. European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI)). *European Parliament*. URL: <https://bit.ly/3PbqwoE>.
14. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Laying down Harmonised Rules on Artificial Intelligence (Artificial intelligence Act) and Amending Certain Union Legislative Acts. Brussels, 21.4.2021. 2021/0106(COD). *EUR-Lex*. URL: <https://bit.ly/3P9m0qX>.
15. Compendium of U.S. Copyright office practices (U.S. Coright office. 2021. Vol. 101. P. 1–1301). *U.S. Copyright Office*. URL: <https://bit.ly/3r5OZDY>.
16. The Copyright Act of 1976 (as amended and codified) (Public Law Number, 1976. Pp. 94–553). *IP Mall*. URL: <https://bit.ly/3sKegnC>.
17. Stephen Thaler, v. Shira Perlmutter, Register of Copyrights and Director of the U.S. Copyright Office, et al, Civil Action No. 22-1564 (BAH) (18.08.2023). *U.S. District Court for the District of Columbia*. URL: <https://bit.ly/4837rh8>.
18. Andersen v. Stability AI Ltd. (3:23-cv-00201). District Court, N.D. California (13.01.2023). *Free Law Project*. URL: <https://bit.ly/3PtCs6F>.
19. Zhuk A. Navigating the legal landscape of AI copyright: a comparative analysis of EU, US, and Chinese approaches. *AI and Ethics*. 2023. Pp. 1–8. <https://doi.org/10.1007/s43681-023-00299-0>.
20. Hayward A., Vandervliet A., Turner B. The IP in AI: Does Copyright Protect Ai-Generated Works? Legal Briefings (16.05.2023). *Herbert Smith Freehills*. URL: <https://bit.ly/3r1n2ND>.
21. Daniel C., Grasser J., Collis J. Copyright protection for AI works: UK vs US (12.07.2023). *Squire Patton Boggs*. URL: <https://bit.ly/3LeJ3PR>.
22. Ihalainen J. Computer creativity: artificial intelligence and copyright. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2018. № 13 (9). Pp. 724–728. <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpy031>.
23. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 р. № 2811–IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://bit.ly/3sPUved>.

Надійшла до редакції 01.08.2023
Рекомендована до друку 24.08.2023

Olha KULINICH,
Dmytro KONDYK

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Impact of Artificial Intelligence on the Criteria of Originality in the Copyright Law

With recent technological advances in the field of artificial intelligence, new questions arise regarding the determination of copyright in works created using artificial intelligence technologies. This article examines the criterion of originality of a work in the legal systems of different countries and its importance for providing legal protection by copyright law to objects created with the use of artificial intelligence. Originality acts as a subjective criterion for determining the possibility of legal protection of a work as an object of copyright. Attention is focused on the lack of a single approach to establishing the originality of the work in the characterized countries. In particular, in the EU, the originality of a work is reduced to the personal creation of the author, in the USA — to the minimal creative contribution of the person-author, in United Kingdom — to its

creation by the work and skills of a person, his or her efforts, in Ukraine — it is reduced to the criterion by which the work is characterized, which is the result of the author's own intellectual creative activity, as well as a reflection of his or her creative decisions made during the creation of such a work. It is noted that all countries at the current stage are focusing their attention on the development of new legislation in the field of copyright regulation of objects created using artificial technologies, which is due to the desire for innovation and the introduction of modern digital technologies and artificial intelligence. That is why in the law-making process it is important to ensure that legal norms are flexible and correspond to changes in the technological environment, allowing to promote innovation and cultural development. Overall, it makes a valuable contribution to understanding the contemporary challenges of changing technologies and the impact of artificial intelligence on copyright law. It emphasizes the need for a balance between protecting the rights of creators and ensuring access to new technologies and innovations for the general benefit of society. Legal challenges related to determining authorship of works generated by artificial intelligence are discussed. The importance of further scientific research in this area is noted.

Keywords: artificial intelligence, EU copyright law, copyright law reform in Ukraine, originality criteria, copyright law, sui generis.